

Zübeyde Ana

– Nilüfer Dursun · 10 Mayıs 2010

Mustafa Kemal Atatürk'ün üstün özellikleri olan bir kişi olarak yetişmesinde ilk temel taşları annesi Zübeyde Hanım oluşturmuştur. Oğlu üzerindeki etkileri saygıyla kabul görmüştür.

Anadolu'dan Rumeli'ye göç eden türkmenlerden olan Zübeyde Hanım'ın babası Sofuzade Sadullah Ağa'dır. Selanik Langaza da ticaretle uğraştığı bilinmektedir. Zübeyde Hanım beyaz tenli bir avrupalı kadın kadar sarışın, derin mavi bakışlıydı. Ailesi Selanik'in batısındaki göller bölgesinden geliyordu. Damarlarında göçebe türk kabilelerinin kanını taşıdığını düşünürdü. Güçlü bir fiziki yapısıyla bütünleşen irade gücüne de sahip olan Zübeyde Hanım yeterli eğitim alamamışsa da okuma yazmayı öğrenmişti. Annesi Molla Hanım, kendisi de "Zübeyde Molla" olarak tanınırdı.

Atatürk'ün soy kütüğünü araştıran Burhan Göknel Zübeyde Hanım ile ilgili olarak annesinin adının Ayşe, babasının Konya Karaman bölgesinden gelen Yörük ailesinden Sofuzade Feyzullah Efendi olduğu "Hasan Ağa ve Hüseyin Ağa" adlarında iki erkek kardeşinin bulunduğudur.

Atatürk'ün doğduğu gün ve ay ailesi tarafından bir yere kaydedilmemiştir. Zübeyde Hanım oğlunu bir ilkbahar günü dünyaya getirdiğini söylerdi. Annesinin ölümünden sora Selanik'teki yaşlı hanımlardan edinilen bilgilerden Atatürk'ün Mayıs ayı içerisinde doğduğu tespit edilmiştir. Atatürk İngiltere Kralı VIII. Edward'ın doğum günü münasebetiyle tebrik telgrafı çekmek istediğini öğrendiğinde doğum tarihi olarak bu tarih niçin 19 Mayıs olmasın demesi üzerine ilgililere şu yanıt gönderilmiştir. "Reisicumhur Atatürk'ün 19 Mayıs 1881'de doğum aldıklarını arz ederim".Eşi umumi katip Ali Rıza Efendi oğlunun doğumundan Zübeyde Hanımı alnından öperek getirdiği kılıcı bebeğin başına asar geleneklere bağlı kalarak "Mustafa" diye de bebeğin kulağına fısıldar.

Eşi Ali Rıza Efendi'nin ölümüyle yirmi yedi yaşında dul kalan Zübeyde Hanım çocuklarını alarak Selanik'e 30 km. mesafedeki ağabeyi Hüseyin Ağa'nın çiftliğine gitmek zorunda kalır. Mustafa Kemal anılarında kız kardeşi Makbule ile birlikte bakla tarlalarındaki kargaları kovduklarını unutamadığından söz ediyordu. Atatürk'ün kişiliğindeki doğa sevgisi de çocukluk dönemindeki kısa süren bu çiftlik yaşantısının büyük etkisi olmuştur. Dayısı Hüseyin Ağa Atatürk'e ilk silah talimlerini yaptıran kişidir. Mustafa'nın gerekli eğitimi almasını isteyen annesi onu Selanik'e teyzesinin yanına gönderir. Rüştüye'ye giden Mustafa Kemal haksız yere yediği dayak üzerine okula bir daha dönmek istemediğini "Ben asker olmak istiyorum" diyerek özlemini çektiği mesleğe yönelmek istediğini belirtir. Annesi onun asker olmasını istemiyordu. Annesine haber vermeden askeri rüştiyenin sınavlarına giren Atatürk sınavları kazanarak annesini oldu bittiye getirdi. Başucundaki kılıcı göstererek "Demek babam beni asker yapmak istemiş" diyerek annesinin gönlünü almayı da ihmal etmedi. Tarihçi Enver Behnan Şapolya'ya o dönem gördüğü bir rüyayı anlatan Zübeyde Hanım "Bir gece Mustafa'yı altın bir tepsi içinde minarenin tepesinde gördüm. Minarenin altına koştum. Birisi oğlumun askeri okula girmesine izin verirsen yeri burasıdır. Eğer razı olmazsan onu aşağı atacağız dedi.

İsviçreli bilim adamı Dr. Renchrich babasız büyüyen çocukların kendi kişiliğini geliştirmesi açısından avantajlı olduğunu ve annelerine yöneldikleri için anavatan sevgisinin çoğaldığını açıklamıştır. Atatürk ve

annesi birbirlerine sonsuz saygı ve sevgi beslerlerdi.

Annesi, komşuları Şevki Paşa'nın kızına ders veren Atatürk ile kızın arasındaki ilk çocukluk aşkıdan, bereket versin ki dersi uzatmadılar Mustafa Manastır Askeri İdadesi'ne girdi. Böylece yarıda kesilmiş oldu" diye çocukluğuyla ilgili bir anıyı gülerek nakletmiştir.

Dul aylığıyla ekonomik sıkıntı çeken Zübeyde Hanım, Selanik'e Mora'dan gelen Ragıp Bey adında bir tüccar ile evlendi. Mustafa önceleri Ragıp Efendiyi kiskandı. Annesinin para yüzünden evlenmesi gururunu kırmıştı. Yıllar sonra Afet İnan'a "Babamın yerine bir başkasının geleceğini bana belli ediyordu. Bu adamı ilk gördüğüm duvarda duran Palaskayla ona saldırmak istedim. Sonradan o asil beyle dost oldum. Anamın genç yaşta böyle bir evlilik yapmasına takdir ettim. ancak çocukluk duygum beni isyana sevk etmişti".

Zübeyde Hanım oğlunun askeri okullardaki başarısıyla öğünmüş. Çankaya'daki evinde ziyaretine gelen tarihçi Enver Behnan Şapolya'ya Mustafa'm çok çalıştı, her okulda çavuş oldu. Büyük adam olmaya heves ederdi. Hem de büyük adamlarla tanışmak isterdi. Sen de büyük mevkilere geçmek istesen, kendini büyüklere tanıt, çok çalış".

Manastır Askeri İdadisinde sıtmaya yakalanan Mustafa Kemal'in hastalığından kaygı duyan Zübeyde Hanım'ın onu evde iyileştirdiklerini kız kardeşi Makbule Hanımın anılarından öğreniyoruz:

"Ağabeyim çok sağlıklıydı. İnce, yakışıklı, güçlüydü. İlk defa sıtmaya yakalanmıştı. O geceyi merak ve üzüntü içinde geçirdik. Ertesi gün annem doğru okula gitti. Yanında ben de vardım. Baş tabib Muhsin Beyle görüştü. Onu alıp eve getirdi. Sıtma nöbetlerinin etkisiyle zayıflamıştı. Hastalığı sırasında babamdan kalan altın saatini çaldırmıştı". İki ay evde kaldıktan sonra okuluna devam etmeye başladı. Mustafa Kemal Harp Akademilerini bitirdiğinde genç arkadaşları ile toplantılar tertip ediyordu. Arkadaşlarından bir hafıye onu yakalattı. Bir kaç ay sonra serbest bırakıldı. Genel Kurmay onu Şam'a gönderdi. Oysa annesine Selanik'e gelebileceğini yazmıştı. "Annem beni çok bekleyecek" diye gözleri nemlendi.

Atatürk Suriye'de görevli iken arkadaşı Ali Fuat Cebesoy ile annesine bir miktar para ile hediyeler göndermişti. Hediyelerden birisi gümüş sırmalarla işlenmiş bir başörtüsüydü.

1900'da "Vatan ve Hürriyet Derneği ile ilgili çalışmalar için Selanik'e geçti. Pembe büyük eve kaçak olarak geldi. Selanik'te bu ev Meşrutiyetin ilk günlerinde heyecanlı toplantılara ev sahipliği yapmıştır. Balkan Savaşları sonunda Selanik'in sınırlarımızın dışında kalması üzerine Zübeyde Hanım ve kızı Makbule Hanım İstanbul'a yerleşmişlerdir. Mustafa Kemal Sina cephesinde İngilizler'e karşı savaşıyordu. Daha sonra istifa ederek Halep'e geldi. Bu sırada ciddi bir sarılık hastalığı geçirdi.

Atatürk üç yaşındayken alıp İstanbul'a getirdiği Abdürrahim Tunçok'u evlat edinmişti. Zübeyde Hanım'la birlikte Halep'e gidişlerini şöyle anlatır "Paşanın rahatsızlığı onu üzüyordu. Paşanın Çanakkale'de yaverliğini yapan Abbas Bey'e Mustafa'nın yanına gitmek istediğini söyledi. Bir hafta süren bir tren yolculuğundan sonra Halep'e geldik." Mustafa Kemal Samsun yolculuğuna hazırlanıyordu. O geceyi annesi ve kız kardeşiyle geçirmek istiyordu. Konuşmalardan sonra annesi baygınlık geçirdi. Annesiyle ayrılmaları çok zor oldu. Arkadaşlarıyla uzaklaşırken annesi ile kız kardeşi pencerede gözyaşı döküyorlardı. Üç gün sonra aldıkları bir telgrafla sevinç gözyaşları döktüler.

"Samsun'a çıktım. Sıhhatteyim, merak etmeyin" Mustafa Kemal, Ana kız için sonunu kestiremedikleri

için tedirgindiler. 19 Mayıs 1919'da Samsun ufuklarından doğacak güneş tüm yurdu aydınlatacaktı...

Nilüfer DURSUN